

جهان انرژی

دانشکده مهندسی انرژی

تفسیر، مضمّن:

چشم انداز تقاضای فرآورده های نفتی

نویسندگان این شماره:

علی فریادرس، حسن راعی، و عباس ملکی

۱۴۰۳ آذر

Brent Crude Oil (\$/b)		WTI Crude Oil (\$/b)	
22/11/2024 74.35	29/11/2024 72.83	22/11/2024 70.26	29/11/2024 68.59
<p>— Brent Crude</p>		<p>— WTI Crude</p>	
Henry Hub Natural Gas (\$/MMBtu)		Europe & Asia Natural Gas (\$/MMBtu)	
22/11/2024 3.42	29/11/2024 3.32	20/11/2024 14.45 14.66	27/11/2024 14.52 14.94
<p>— Natural Gas</p>		<p>— Dutch TTF Natural Gas — LNG Japan/Korea Marker</p>	

قیمت های انواع نفت خام و گاز طبیعی صبح امروز شنبه ۱۰ آذر حالت افزایشی نسبت به روز قبل به خود گرفت. بهای معاملات آتی نفت «برنت» روز شنبه به ۷۲,۹۴ دلار به ازای هر بشکه رسید که با توجه به قیمت جمعه ۰,۱۵ درصد افزایش نشان می دهد. قیمت نفت در حال حاضر در بلا تکلیفی مربوط به تصمیم «اوپک پلاس» برای پر کردن مقدار تولیدی تاریخی خود است. برنامه «اوپک پلاس» بر آن است که در پنجم دسامبر (پانزده آذر ۱۴۰۳) به صورت برخط اجلاس وزرای نفت و انرژی کشورهای عضو ائتلاف را برگزار کند. برخی از به تعویق افتادن این اجلاس سخن می گویند. این مورد می تواند نشانه ای از عدم توافق مابین اعضا باشد. اما از هم اکنون سایه احتمال بازگشت مقادیر معتنا بهی از تولید نفت خام «اوپک پلاس» به بازار، قیمت نفت را کاهش داده است. به خصوص در وضعیت فعلی که عرضه از تقاضا پیشی گرفته است. برخی از شرکت های مشاوره ای به «اوپک پلاس» توصیه کرده اند که برگرداندن ظرفیت اضافی تولید نفت به بازار در حالیکه بازار نفت با سرریز مواجه است چندان عاقلانه به نظر نرسیده و این خود باعث سقوط بیشتر قیمت ها می شود.

توافق آتش بس مابین لبنان و اسرائیل چشم انداز ثبات در خاورمیانه را روشن تر کرده است. علیرغم نقض آتش بس از سوی اسرائیل به نظر این توافق می تواند تا اندازه ای از تنش موجود در اطراف دو شاهراه اصلی عبور نفت خام یعنی دریای سرخ و دریای مدیترانه بکاهد. با این وجود حمله گروه های مسلح ضد دولت سوریه، مخاصمه تازه ای را در منطقه شامات نوید می دهد. از سوی دیگر واردات نفت خام چین با دو عامل ریسک پذیر مواجه شده است. اولی عدم راه اندازی کامل اقتصاد چین پس از رکود بازار خانه های مسکونی در شهرهای بزرگ است. گفته می شود که چندین میلیون خانه ساخته شده در چین بدون مشتری باقی مانده است. دوم نگرانی چین از تغییرات سریع در تصمیم گیری های ایالات متحده پس از ورود ترامپ به عنوان رئیس جمهور جدید به کاخ سفید در ارتباط با چین است.

قیمت نفت «وست تگزاس اینترمدییت» در بازار کاشینگ امروز به کریدور ۶۰ دلار به ازای هر بشکه بازگشته و صبح امروز به قیمت ۶۸ دلار رسید که نسبت به هفته گذشته یک درصد قیمت آن کاهش یافته است. ارزش دلار نسبت به ارزهای دیگر افزایش یافته و باعث ارزان شدن قیمت کالاها به دلار نسبت به سایر ارزها شده است.

گاز طبیعی در هنری هاب در آمریکای شمالی به قیمت ۳,۳۶ دلار به ازای هر میلیون واحد حرارتی انگلیسی (بی.تی.یو.) فروخته شد. قیمت گاز طبیعی در هفته گذشته در هنری هاب یکباره ۵ درصد افزایش یافت. قیمت یک میلیون بی.تی.یو. از گاز طبیعی در بندر روتردام در اروپا به ۱۴,۵۲ رسید که از ۱۴,۶۶ دلار بر هر میلیون بی.تی.یو. هفته گذشته کمتر است. به نظر می‌رسد که تقاضای اروپا در ماه‌های آتی پابرجا باشد. گاز طبیعی مایع‌شده (ال.ان.جی.) در ساحل کره و ژاپن به قیمت ۱۴,۹۴ دلار بر هر میلیون بی.تی.یو. فروخته شد که نسبت به هفته گذشته یعنی ۱۴,۴۵ دلار هر میلیون بی.تی.یو. قیمت آن ۵۰ سنت بیشتر است.

➤ **افزایش صادرات نفت خام قزاقستان:** «الماس آدم ساتکالیف» وزیر انرژی قزاقستان، اظهار کرد: «صادرات نفت قزاقستان از طریق خط لوله باکو-تفلیس-جیهان (BTC) می‌تواند از ۳۰۰ هزار بشکه در روز، به ۴۰۰ هزار بشکه در روز افزایش یابد، زیرا تولید نفت این کشور، افزایش یافته است.» وزیر انرژی قزاقستان در پارلمان این کشور اعلام کرد: «قزاقستان و شرکای آذربایجانی، علاقه به توسعه و افزایش تدریجی حجم صادرات محموله‌های نفت قزاقستان از طریق ترکیه دارند.» شایان ذکر است که روسیه، عراق و قزاقستان در اوایل سال جاری میلادی، برنامه‌های خود برای جبران حجم بیش از حد تولید نفت خام در شش ماهه اول سال ۲۰۲۴ را به دبیرخانه اوپک ارائه کردند. طبق اعلام «اوپک»، کل حجم مازاد تولید در ۱۵ ماه منتهی به سپتامبر سال ۲۰۲۵، به‌طور کامل جبران خواهد شد و روسیه ۴۸۰ هزار بشکه در روز، عراق ۱۱۸۴ بشکه در روز و قزاقستان ۶۲۰ هزار بشکه در روز مازاد تولید را جبران می‌کنند.

➤ **برنامه «دونالد ترامپ» در خصوص صنعت نفت و گاز ایالات متحده:** براساس گزارش «رویترز»، تیم انتقالی ترامپ، یک بسته انرژی متنوع را تهیه کرده‌اند تا به محض رسیدن او به قدرت، مجوزهای صادرات پروژه‌های جدید گاز طبیعی مایع‌شده (ال.ان.جی.) و افزایش حفاری نفت در سواحل ایالات متحده و زمین‌های فدرال، تصویب شود. این برنامه، تا حد زیادی، منعکس‌کننده وعده‌هایی است که «دونالد ترامپ» در زمان انتخابات داد اما نیت او برای اجرای این برنامه در روز اول فعالیت دولتش، نشان می‌دهد که تا چه اندازه تولید نفت و گاز به‌همراه مهاجرت، یکی از ارکان اصلی برنامه اولیه ترامپ است. ترامپ همچنین قصد دارد بعضی از قوانین و مقررات اقلیمی کلیدی دولت دموکرات «جو بایدن» مانند اعتبارهای مالیاتی برای خودروهای برقی و استانداردهای جدید نیروگاه‌های پاک که حذف نیروگاه‌های گازسوز و زغال‌سنگ سوز را مدنظر دارند، باطل کند.

➤ **کاهش واردات بنزین ایالات متحده:** براساس داده‌های بازرگانان و ردیابی نفتکش‌ها، واردات بنزین ایالات متحده در ماه اکتبر به پایین‌ترین حد خود از زمان شیوع کووید-۱۹ رسید. جریان کاهشی واردات از سوی کشوری با مصرف بنزین بالا در ماه اکتبر نشان از تداوم تقاضای ضعیف و تولید بالا در ایالات متحده است که می‌تواند مشکلات بیشتری را برای قیمت جهانی نفت و سود پالایشگاه‌ها به‌همراه داشته باشد.

➤ **کاهش صادرات نفت خام روسیه:** براساس گزارش «بلومبرگ»، صادرات نفت خام روسیه از راه دریا، با کاهش خرید هند، بیشترین افت خود را از ماه ژوئیه تاکنون داشته و محموله‌ها به پایین‌ترین حد در دو ماه اخیر رسیده است. میانگین حجم چهار هفته‌ای در مدت منتهی به ۲۴ نوامبر، حدود ۱۵۰ هزار بشکه در روز کاهش یافت که چهارمین کاهش در پنج هفته گذشته بود و به ۳،۱۲ میلیون بشکه در روز رسید. کاهش ارسال محموله‌ها بیشتر در بنادر غربی روسیه مشاهده شد که ارسال آن‌ها در دو هفته گذشته، حدود ۲۵ درصد نسبت به سطح متوسط ماه گذشته کاهش یافته است. در هفته اخیر، یک تأخیر پنج روزه در برنامه بارگیری در بندر نووروسیسک وجود داشت که احتمالاً مربوط به تعمیر و نگهداری بود و بر ارسال محموله‌های دریای سیاه اثر گذاشت.

➤ **تداوم کاهش تولید نفت خام توسط ائتلاف «اوپک پلاس»:** براساس گزارش «بلومبرگ»، اعضاء «اوپک پلاس» تردید دارند که بتوانند افزایش تولید روزانه ۱۸۰ هزار بشکه‌ای را که در حال حاضر برای ژانویه برنامه‌ریزی شده است، اجرا کنند و همچنین ممکن است لازم باشد که سایر افزایش‌های برنامه‌ریزی شده تولید برای ماه‌های آینده را به تعویق بیندازند، زیرا نشانه‌هایی از مازاد عرضه جهانی مشاهده می‌شود. «آژانس بین‌المللی انرژی» پیش‌بینی کرده که اگر «اوپک پلاس» سیاست رعایت سهمیه تولید تعیین شده برای اعضاء را نیز لغو کند، بازارهای جهانی نفت در سال آینده، همچنان با مازاد عرضه مواجه خواهند شد. همچنین شرکت‌های مالی «سیتی» و «جی.پی. مورگان» پیش‌بینی کردند مازاد عرضه در سال آینده، قیمت نفت را به ۶۰ دلار به ازای هر بشکه می‌رساند و اگر «اوپک پلاس»، شیرهای نفت خود را باز کند، احتمال ریزش بیشتر قیمت وجود دارد.

➤ **افت دما در اروپا و کاهش ذخایر گاز طبیعی در قاره سبز:** آمارهای زیرساخت ذخیره‌سازی گازی اروپا حاکی از آن است که سرد شدن پیش از موعد هوا موجب شده تا کشورهای اروپایی به شکل فعالی به سمت برداشت هر چه بیشتر از گاز انبار شده این قاره روی بیاورند. به طور کلی برداشت گاز از زمان آغاز فصل سرما در اروپا تاکنون نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۴۰ درصد بیشتر بوده است. براساس گزارش «اوایل پرایس»، در حالیکه روسیه از طریق خط لوله عبوری از اوکراین روزانه ۴۲ میلیون مترمکعب گاز به اروپا صادر می‌کند، کشورهای اروپایی فقط در یک روز ۴۷۱ میلیون متر مکعب از انبارهای گازی خود برداشت کرده‌اند.

چشم انداز تقاضای فرآورده‌های نفتی

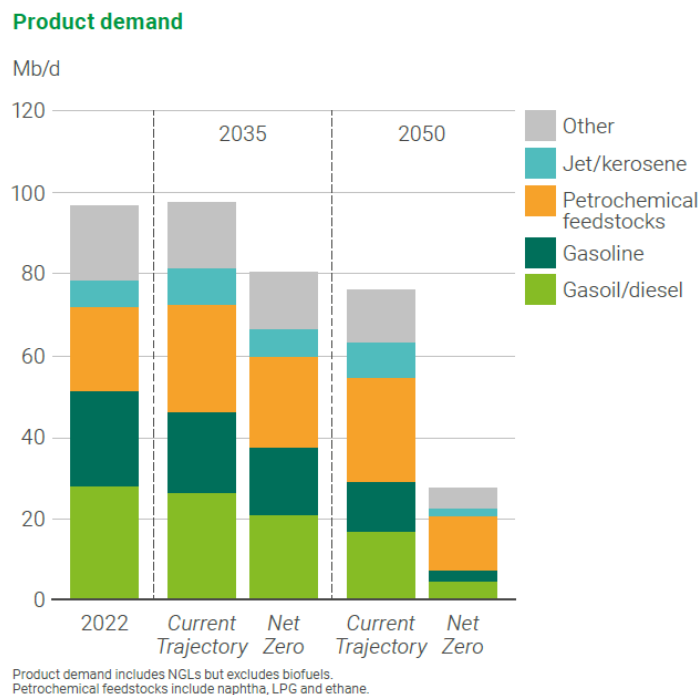
«گزارش آینده‌پژوهی ۲۰۲۴»^۱ به تازگی توسط شرکت «بریتیش پترولیوم» منتشر شده و به دنبال آن است که روندهای جدید و عدم قطعیت‌هایی که در جریان گذار انرژی با آن‌ها روبه‌رو می‌شویم را تا حد امکان تشریح کند. گزارش مذکور بر روی دو سناریو اصلی متمرکز است: «ادامه روند موجود»^۲ و «خالص انتشار صفر»^۳. این گزارش به دنبال آن است که روندهای جدید و عدم قطعیت‌هایی که در جریان گذار انرژی با آن‌ها روبرو می‌شویم را تا حد امکان تشریح کند. در این گزارش چشم‌انداز تقاضای فرآورده‌های نفتی را مرور می‌کنیم.

۱- همانطور که در شکل (۱) قابل مشاهده است در چارچوب سناریو «ادامه روند موجود»، اگرچه تقاضای کلی نفت در نیمه اول دورنما نسبتاً بدون تغییر است، تقاضای بنزین و گازوئیل هر دو با کاهش استفاده از نفت در حمل‌ونقل جاده‌ای کاهش می‌یابند. این امر با افزایش تقاضا برای مواد اولیه پتروشیمی (نفتا، اتان و LPG) و سوخت جت جبران می‌شود. کاهش مصرف نفت در نیمه دوم چشم‌انداز همچنان ناشی از بنزین و گازوئیل است که هر دو پس از سال ۲۰۳۵ بیش از یک سوم کاهش می‌یابند. محوریت این کاهش در آمریکای شمالی، «اتحادیه اروپا»، و چین است. از سوی دیگر مشابه سناریو «ادامه روند موجود»، کاهش شدید و پایدار تقاضای نفت در سناریو «خالص انتشار صفر» بیشتر در مورد گازوئیل و بنزین است که هر دو بیش از ۲۰ میلیون بشکه در روز نسبت به دورنما کاهش می‌یابند. اما تقاضا برای مواد اولیه پتروشیمی نیز کاهش پیدا می‌کند زیرا جهان استفاده از پلاستیک و سایر مواد تولیدی را محدود می‌کند. کاهش تقاضای محصول به‌طور یکنواخت در سراسر جهان نسبت به سناریو «ادامه روند موجود» پخش می‌شود و در تمام مراکز اصلی تقاضای منطقه‌ای کاهش می‌یابد.

^۱ BP Energy Outlook, 2024 edition

^۲ Current Trajectory

^۳ Net Zero

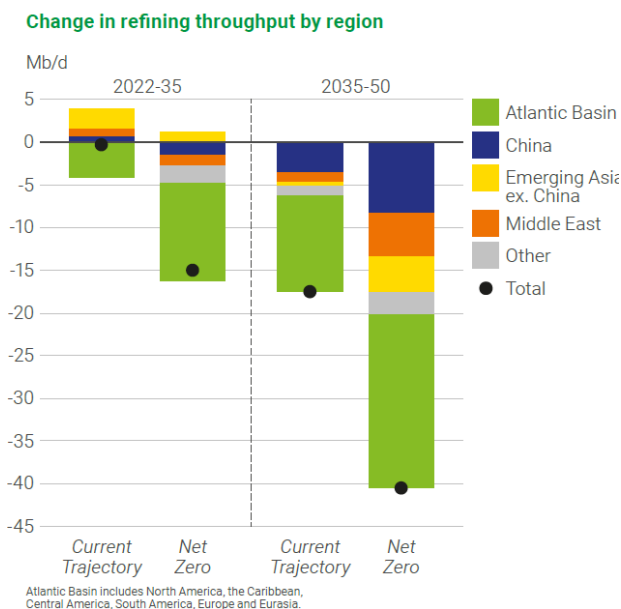

شکل ۱: چشم‌انداز تقاضا برای فرآورده‌های نفتی در چارچوب سناریوهای منتخب

۲- فشار بر بخش پالایش با افزایش استفاده از مایعات گاز طبیعی (NGLs) و سوخت‌های زیستی تشدید می‌شود. این امر به‌ویژه در سناریو «خالص انتشار صفر» صادق است، جایکه سهم این محصولات پالایش نشده در کل مصرف مایعات از حدود ۱۵ درصد در سال ۲۰۲۲ به تقریباً ۳۰ درصد افزایش می‌یابد. از سوی دیگر کاهش تقاضای کل محصول، همراه با تغییر ترکیب محصولات و تغییر ترکیب جغرافیایی، منجر به تغییرات قابل توجهی در سطح و گسترش جغرافیایی فعالیت‌های پالایشی می‌شود.

۳- همانطور که در شکل (۲) قابل مشاهده است در چارچوب سناریو «ادامه روند موجود»، کاهش ۲۰ درصدی توان پالایشی در چشم‌انداز در حوزه اقیانوس اطلس متمرکز شده است، جایکه ظرفیت ترکیبی تا ۴۰ درصد کاهش می‌یابد، زیرا وزن فعالیت پالایشی به سمت مراکز انعطاف‌پذیرتر تقاضای محصول در اقتصادهای نوظهور آسیایی از جمله چین، هند و خاورمیانه تغییر می‌کند. منطقی‌سازی فعالیت‌های پالایشی در حوزه اقیانوس اطلس تقریباً رشد نیمکره شرقی را در نیمه اول چشم‌انداز در قالب سناریو مذکور خنثی می‌کند و تقریباً دوسوم کاهش پس از ۲۰۳۵ را تشکیل می‌دهد. همچنین کاهش شدیدتر در توان پالایشی از نظر جغرافیایی در چارچوب سناریوی «خالص انتشار صفر» پراکنده‌تر

است، که منعکس‌کننده کاهش گسترده‌تر تقاضای محصول است. حوزه آتلانتیک همچنان حدود ۶۰ درصد از کاهش پالایش جهانی را در چشم انداز آینده به خود اختصاص می‌دهد. همچنین کاهش قابل توجهی در چین، سایر بخش‌های آسیای در حال ظهور و خاورمیانه رخ خواهد داد.

شکل ۲: چشم‌انداز ظرفیت پالایشگاهی به تفکیک مناطق در چارچوب سناریوهای منتخب

- ۴- با توجه به روندهای جهانی در تقاضای نفت و تغییر فعالیت‌های پالایشی در سطح جهانی در کنش به این تغییرات، سؤالات اساسی در این میان آن است که:
- آیا برنامه‌ای جامع و هدفمند مطابق با نیازهای داخلی در حوزه پالایشی و نیز از بعد صادرات در پیش‌روی سرمایه‌گذاران دولتی و خصوصی در ایران وجود دارد؟
 - آیا صرفه فعالیت‌های پالایشی و مسائل اقتصاد سرمایه‌گذاری آن‌ها با نگاه آینده‌نگرانه در ایران هم‌سو شده‌اند؟
 - ارتقاء وضعیت پالایشگاه‌ها در ایران یک گزینه مناسب است یا احداث پالایشگاه جدید؟
 - آیا پالایشگاه‌های فراسرزمینی مزیت‌هایی خواهند داشت؟
- این‌ها پرسش‌هایی حیاتی است که بی‌شک عدم توجه به آن‌ها زبان‌های آشکاری برای بخش انرژی ایران به بار خواهد آورد.